

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Бойко М.О.

аспірант,

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ОСОБЛИВОСТІ АЕРОБНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ СПОРТСМЕНОК 17-21 РОКІВ РІЗНОЇ СПОРТИВНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Аеробна й анаеробна продуктивність є інтегральними показниками функціональної підготовленості та фізичного здоров'я людини [1-5]. Водночас, функціональні можливості організму людини зумовлені його енергопотенціалом. У загальній сумі енергетичного потенціалу аеробне енергоутворення значно переважає анаеробне, однак, саме величина аеробного енергопотенціалу вважається інформативним показником соматичного здоров'я [1-3; 5-10]. Разом з тим, процес аеробного енергозабезпечення є більш ефективним та економічним порівняно з анаеробним. Тому, для оцінки фізичного здоров'я необхідно володіти інформацією про аеробну продуктивність організму [2; 9; 11; 12]. З огляду на вищевикладене, **мета дослідження** полягала у оцінюванні аеробної продуктивності спортсменок 17-21 років Подільського регіону різної спеціалізації.

У дослідженні брали участь 69 дівчат, які є студентками закладів вищої освіти м. Вінниці та проживають в межах Подільського регіону. З усіх досліджених 15 дівчат не займалися спортом – група ОГ8, а 54 студентки займалися спортом та були розподілені за режимом енергозабезпечення м'язової роботи на наступні групи: група ОГ9 – футболістки, баскетболістки; група ОГ10 – волейболістки; група ОГ11 – спортсменки циклічних видів спорту; група ОГ12 – акробатки, гімнастки; група ОГ13 – спортсменки, які займаються єдиноборствами. Кваліфікація спортсменок відповідала рівню кандидата в майстри спорту та першого спортивного розряду.

Усі досліді проводили у відповідності до Конвенції Ради Європи «Про захист прав людини і людської гідності в зв'язку з застосуванням

досягнень біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину (ETS № 164)».

Потужність аеробних процесів енергозабезпечення визначали за методикою Карпмана зі співавторами [8]. При цьому контроль за частотою серцевих скорочень здійснювали за допомогою монітору серцевого ритму «Beurer PM 70».

Ємність аеробних процесів енергозабезпечення визначали за показником порогу анаеробного обміну (ПАНО) [8] шляхом реєстрації частоти серцевих скорочень (ЧСС) при ступінчасто зростаючій потужності фізичної роботи до моменту втрати прямої залежності між зростанням потужності роботи і ЧСС.

Оцінювали аеробну продуктивність організму за стандартами, розробленими Ю.М. Фурманом зі співавторами [12; 13].

Статистичний аналіз отриманих даних здійснювали за допомогою методів математичної статистики з використанням електронних таблиць Microsoft «Excel 2010». Для встановлення вірогідності різниці середніх значень використовували t-критерій Стьюдента, попередньо розрахувавши середнє арифметичне (M) та похибку середнього арифметичного ($\pm m$).

Порівняльний аналіз аеробної продуктивності дівчат Подільського регіону в залежності від спортивної спеціалізації засвідчив перевагу як абсолютних, так і відносних показників максимального споживання кисню ($VO_{2\max}$) та ємності аеробних процесів енергозабезпечення (ПАНО) у спортсменок порівняно із неспортсменками (табл. 1).

Середні значення абсолютних показників максимального споживання кисню ($VO_{2\max}$) у спортсменок ігрових (група ОГ9) та циклічних (група ОГ11) видів спорту виявилися вірогідно вищими ніж у неспортсменок на 4,8% та 7,9% відповідно ($p < 0,05$), а відносний показник $VO_{2\max}$ у спортсменок вищевказаних груп виявився вищим ніж у неспортсменок групи ОГ8 відповідно на 6,9% й 15,9% ($p < 0,05$).

Незважаючи на це, рівень аеробної продуктивності за стандартами Ю.М. Фурмана зі співавторами [12; 13] у дівчат груп ОГ8 та ОГ9 відповідає «середньому», а у спортсменок групи ОГ11 – «вище середнього». На нашу думку, вище середнє значення відносної величини максимального споживання кисню у спортсменок циклічних видів спорту пов'язане з активізацією під час м'язової роботи аеробних та анаеробних лактатних процесів енергозабезпечення [2; 4; 5].

**Аеробна продуктивність дівчат 17-21 років
в залежності від спортивної спеціалізації**

Показники	Середнє значення, М±m					
	ОГ8 (n=15)	ОГ9 (n=10)	ОГ10 (n=10)	ОГ11 (n=13)	ОГ12 (n=11)	ОГ13 (n=10)
VO _{2max} , мл·хв ⁻¹	2384,98 ±23,57	2498,21 ±38,00*	2459,08 ±55,88	2549,15 ±40,96*	2357,57 ±33,57	2478,84 ±49,58
VO _{2max} , мл·хв ⁻¹ ·кг ⁻¹	37,81 ±0,79	40,79 ±0,71*	39,00 ±0,82	43,82 ±0,81*	39,80 ±0,63	39,97 ±1,31
ПАНО, Вт	119,33 ±3,08	135,00 ±4,33*	121,00 ±2,16	156,15 ±3,46*	123,64 ±4,99	124,00 ±4,33
ПАНО, Вт·кг ⁻¹	1,90 ±0,06	2,21 ±0,08*	1,93 ±0,09	2,70 ±0,10*	2,10 ±0,11	2,03 ±0,15
Маса тіла, кг	63,40 ±1,54	61,40 ±1,62	63,40 ±2,16	58,46 ±1,82	59,45 ±1,60	62,80 ±2,71

Примітка: * – статистично достовірні відмінності відносно показників дівчат групи ОГ8 (p<0,05)

Джерело: розроблено автором

Абсолютний показник порогу анаеробного обміну (ПАНО) спортсменок, які займаються ігровими видами спорту (група ОГ9) та спортсменок, які займаються циклічними видами спорту (група ОГ11), виявився вищим ніж у неспортсменок на 14,4% та 30,9% відповідно (p<0,05). Разом з тим, і відносний показник ПАНО виявився вірогідно вищим у спортсменок вищезгаданих груп порівняно з неспортсменками на 18,2% та 44,4% відповідно (p<0,05).

За стандартами Ю.М. Фурмана зі співавторами [12; 13] рівень аеробної продуктивності за показником ПАНО_{відн} у неспортсменок відповідає рівню «нижче середнього», у спортсменок футболісток, баскетболісток – «середньому», а у спортсменок, які займаються циклічними видами спорту – «вище середнього».

Отже, показники аеробної продуктивності спортсменок 17-21 років різної спеціалізації Подільського регіону статистично відрізняються. Значення абсолютних та відносних показників, які характеризують аеробну продуктивність організму, виявилися вищими у спортсменок, які займаються циклічними та ігровими видами спорту. Рівень аеробної продуктивності як за відносним показником максимального споживання кисню (VO_{2max}) так і за показником порогу анаеробного обміну (ПАНО)

у спортсменок, які займаються циклічними видами спорту відповідав рівню «вище середнього», у спортсменок, які займаються ігровими видами спорту – «середньому».

Список використаних джерел:

1. Апанасенко Г.Л., Попова Л.А., Магльований А.В. Санологія. Львів : ПП Кварт, 2011. 303 с.

2. Фурман Ю.М. Корекція аеробної та анаеробної лактатної продуктивності організму молоді біговими навантаженнями різного режиму: автореф. дис. докт. біол. наук: 03.00.13. Київ, 2003. 257 с.

3. Бойко М.О. Особливості анаеробної продуктивності спортсменок 17-21 років різної спортивної спеціалізації. Scientific Research in XXI Century: Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference (August 26-28, 2020). Ottawa, Canada, 2020. Pp. 83–88.

4. Фурман Ю.М., Зуграва М.О., Брезденюк О.Ю., Сулима А.С., Нестерова С.Ю. Адаптація студентів Подільського регіону 17-21 року до фізичної роботи в аеробному й анаеробному режимах енергозабезпечення. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2018. С. 235–242. DOI: 10.26693/jmbs03.03.235

5. Бойко М.О., Фурман Ю.М., Мацейко І.І. Характеристика метаболічних процесів енергозабезпечення м'язової роботи у спортсменів 17-21 року в залежності від спортивної спеціалізації. *Вісник Черкаського університету*. 2020. № 1. С. 23–32. URL: <https://doi.org/10.31651/2076-5835-2018-1-2020-1-23-32>

6. Зуграва М.О. Адаптація юнаків віком 17-21 року Подільського регіону з різним режимом м'язової діяльності до фізичної роботи аеробного спрямування. II Міжнародна наукова конференція «Сьогодення біологічної науки» (Суми, 09-10 листопада 2018). Суми, 2018. С. 197–200.

7. Serorez TB, Navka PI. Aerobic and anaerobic organism productivity as factors that determine the level of physical health. *Pedagogics, psychology, medicalbiological problems of physical training and sports*. 2014; 6; 58–62.

8. Фурман Ю.М., Мірошніченко В.М., Драчук С.П., Фурман Ю.М. Перспективні моделі фізкультурно-оздоровчих технологій у фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів : монографія. Київ : НУФВСУ: Олімп. л-ра, 2013. 174 с.

9. Voiko M. O. Features of aerobic productivity of athletes of 17-21 years of different sports specialization. *Modern Scientific Researches*. 2020. № 12(2). P. 68–77. DOI: <https://doi.org/10.30889/2523-4692.2020-12-02-046>

10. Мірошніченко В.М., Нестерова С.Ю. Особливості прояву аеробних та анаеробних можливостей організму молоді з різним соматотипом. *Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення*. 2012. № 3(19). С. 225–229.

11. Фурман Ю.М., Драчук С.П. Кореляційні взаємозв'язки аеробної та анаеробної (лактатної) продуктивності організму з якісними параметрами рухової діяльності

студентів чоловічої статі (17-19 років). *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2005. № 15. С. 51–55.

12. Furman Y., Miroshnichenko V., Brezdeniuk O., Furman T. An estimation of aerobic and anaerobic productivity of an organism of youth aged 17-19 years old of Podilsk region. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*. 2018. 22(3). 136–41. DOI: 10.15561/18189172.2018.0304

13. Furman Y., Miroshnichenko V., & Brezdeniuk O. (2019). An Estimation of Functional Preparedness of an Organism of Youth 20–22 Years Old. *Physical Education, Sport and Health Culture in Modern Society*. 2(46). 41–47. DOI: 10.29038/2220-7481-2019-02-41-47

Василега П.А.

аспірант,

*Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка*

ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА РІВЕНЬ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема аналізу факторів, які визначають рівень рухової активності дітей молодшого шкільного віку привертає все більше уваги дослідників, що визначається їх практичною значимістю. В даному контексті цікавими є дослідження американських вчених Роуланда Т., Бар-Ора О., які встановили фактори, що впливають на характер рухової активності у дітей та підлітків. Рухова активність а також енергозатрати визначаються рядом біологічних, психологічних, соціокультурних та екологічних факторів.

Біологічні фактори, представляють собою сукупність причинно-наслідкових зв'язків між принципами функціонування живих систем та прояву їх функціонування у характері рухової активності. Базовим біологічним фактором є спадковість, яка у процесі взаємодії з середовищем визначає паттерни реалізації індивідуальних потенцій індивіда. Спадковість визначає ряд анатомо-морфологічних та фізіологічних параметрів організму, що безпосередньо пов'язані з забезпеченням рухової активності. Характер харчування – фактор який визначається різними детермінантами. З позиції біологічної складової,